

A tihanyi levendula története

1920-as évek közepén Bittera Gyula –korának neves gyógynövényszakértője– telepítette Magyarországon az első levendula ültetvényt, egyenesen Franciaországból hozott szaporítóanyaggal. Ő a keskenylevelű vagy francia levendulát (*Lavandula angustifolia*) választotta. Célja levendula olaj előállítás volt. Addig az országban csak a középkori kolostorkertekből volt ismert a levendula. Ez volt az első ipari célú nagy levendulaültetvény telepítés. A Tihanyi Apátságától bérelt egy területet a félsziget nyugati felén, az Apáti-hegy, Nyereg-hegy, Csúcs-hegy öblében és azon próbálkozott meg francia mintára a levendulatermesztéssel. Sikerét bizonyítja, hogy a Tihanyban aratott levendula illóolaj tartalma magasabb volt, mint a franciáé. Ez Tihany speciális, félsziget-jellegének köszönhető, mert a mérések szerint ez az egyik leggazdagabb hely Magyarországon a napsütéses órák számát tekintve, míg a csapadékmennyiségéről pont az ellenkezője mondható el. Ez a fél-mediterrán éghajlat, a déli fekvés és a vulkáni alapkőzet kiváló körülményeket nyújt a levendulának.

Bittera Gyula mintegy 100 hektárra növelte a telepített levendula nagyságát. Az aratást napszamosok végezték, majd a vagy a Külső-tó mellett lévő lepárlóhoz vagy a Csúcs-hegy tövében lévő lepárlóhoz szállították a levendulát.

A levendula lepárlást Tihanyban mobil 1000 literes vízgőzdesztilláló készülékekben végezték, a szükséges 5 atmoszféra gőzt különálló gőzfejlesztő készülékkel állították elő. A lepárló edénybe 160- 200 kg nyersanyag került (virág szárával, levelével), a lepárlási idő 1 óra volt. Az illóolaj kihozatal 0,7-0,9 % volt.

A második világháború előtt keserűmandulát vetettek a levendulasorok közé, ezeket helyben oltották és néhány öreg fa még ma is látható az öreglevendulásban. A 60-es évektől abbamaradt a levendulatermesztés. Nagy részét beszántották és szőlőt telepítettek helyére, erdősítették, a megmaradt 20 hektár pedig művelés hiányában elvadult. 1986-tól a természetvédelmi szakemberek közreműködésével kezdődött a régi levendulás újraművelése. Egy bérlő aratta a levendulát, egy másik bérlő birka nyájával legeltette a levendulás megmaradt kb. 10 ha területét, a BfNPI pedig a cserjésedés visszaszorítását végezte. A bérleti szerződések lejártával 2013-tól a BfNPI aratja, és a learatott levendulát helyben, a Tihanyi Levendula Erdei Iskola kertjében párolja. Ez a **Levendula Lelke**.

Ezt a területet, itt a Tihanyba vezető út mellett az egyik korábbi bérlő telepítette az 1990-es második felétől több ütemben. Jelenleg 5 ha. A sorok még itt is csak kézi erővel művelhetők. Nem vegyszerezett az ültetvény a gyomok kaszálására kerülnek, a cserjék folyamatos visszavágása történik, a fennmaradt levendulával egyetemben. 2013. óta van Szedd Magad a területen.

Levendula telepítés, levendula ültetés lépésről-lépésre:

Bartus Sándor: tihanyilevendulapalanta.hu, Kossuth u. 47. megbízható őstermelő

A föld legyen napsütéses, meleg.

Az ország egész területén megél a levendula a homokostól az agyagosig mindenféle földben. A levendula palánta szabadgyökeresen időjárástól függően korán tavasszal (február-március-április eleje) vagy későn ősszel (október-november-december eleje) ültethető, a cserepes levendula tavasztól őszig folyamatosan ültethető.

Telepítés előtt szántás, majd boronálás szükséges. Kiskertben ásóval vagy kapagéppel legyen fellazítva a talaj. A talajt 20cm mélyen elég lazítani, mélyszántásra nincs szükség.

Ültetésnél sok vízzel jól iszapoljuk be a levendula palántákat.

Amennyiben nem esik az eső, úgy rendszeres öntözésre lesz szükség az első évben a palánták megeredése érdekében.

Törekedjünk arra, hogy a levendula palánta gyökérzete minél mélyebbre kerüljön.

Ültetési távolság: minimum 50 cm (sövénynek ültetve), maximum 100cm (kerek bokroknak ültetve). Nagyobb telepítés esetén 150x50cm (levendula sövény sorok, a sorok között 50 cm füves ösvény), vagy 150x100cm (kerek levendulabokor sorban, a sorok között 50 cm füves ösvény)

A levendulabokrot évente vagy tavasszal, de a fagyok miatt inkább ősszel vissza lehet vágni a zöld lomb felére, még mielőtt a friss hajtások megjelenének. Így a bokor új hatásokat hoz, folyamatosan megújul, több virágot hoz és szép kompakt lesz a lombja. A virágot egész évben le lehet vágni.

Az elültetett levendula palánták 3 év alatt 80-100 cm átmérőjűre nőnek.

A szabadgyökeres levendulapalánta ültetése:

- Nagyon napos és meleg helyre kell ültetni, legalább fél napot tűzze a nap.
- A szabadgyökeres palántákat a megérkezés napján vagy másnapján el kell ültetni. Az ültetésig zárt dobozában, árnyékos és fűtetlen helyen (pincében) kell tárolni. Ha nem tud azonnal ültetni, akkor állítsa vízbe a gyökérüket (maximum 3 napig lehetnek vízben). Ha még mindig nem tud ültetni, akkor nedves homokba vagy földbe vermelje el őket. (így hetekig is tarthatóak)
- Ültetés előtt, érdemes a gyökérzetet metszőollóval megfrissíteni. CSAK A VASTAGABB gyökereket és a vastag gyökereknek CSAK A LEGVÉGÉT csípje meg, így könnyebben fog indulni majd a gyökér kiültetés után. A lombnak csak a tetejét igazítsa meg egyformára, a zöld lombot NE VÁGJA LE, zöld levél még maradjon bőven a palántán!
- Ültetésnél sok vízzel iszapoljon és alaposan tömörítse meg a talajt a gyökerénél, a gyökerek körül ne maradjon levegő.
- Mélyebbre ültessen! A lomb alsó negyedét is tegye le a föld alá. (a gyökérnyak - ahol elágaznak az ágak- 5-6 centivel kerüljön a föld alá.)
- Különösebb talajigénye nincsen, ritkán lehet kedveskedni neki egy kis táppal - meghálálja-, de csak óvatosan. Tápozni az év első felében (korán tavasztól a nyár közepéig) lehet, utána már ne hajtassa, mert télen kifagyhat.
- Rendszeresen locsolni az első tavasszal és nyáron KÖTELEZŐ. Ha nem esik az eső, akkor hetente öntözzön, nagy kánikulában hetente 2-3szor. Ha télen semmi csapadék sincsen, akkor havonta egyszer-kétszer öntözzön. 2 évesen már szárazságtűrővé válik a levendula. Heti 1-2 öntözéssel még szebb lesz a bokor, több virággal.
- A levendulabokrot évente vagy tavasszal, de a fagyok miatt inkább ősszel vissza lehet vágni a zöld lomb felére, még mielőtt a friss hajtások megjelenének. Így a bokor új hatásokat hoz, folyamatosan megújul, több virágot hoz és szép kompakt lesz a lombja. A virágot egész évben le lehet vágni.
- Télálló, évelő növény. Télre megáll a növekedésben, tavasszal pedig frissen hajtja zöld hajtásait.
- Virágzási idő: május végétől - július elejéig. Másodvirágzás: szeptember.
- 3 év alatt 1 méter átmérőjű bokor lesz.
- Az ültetési távolság 1 m. Sövénynek ültetve 50 cm.
- Ültethető cserépbe is, de csak nagyobb (20-30 literes) cserépbe.
- Cserépbe ültetve egész évben öntözni kell, télen sokkal ritkábban, mint nyáron.
- Télálló, télre ne vigye be a házba! Lakásban nem tartható.
- Semmilyen permetezésre nincs szükség.

- A tápozást meghálálja, korán tavasztól a nyár közepéig lehet tápozni. A nyár második felétől azonban nem szabad hajtatni, mert megfagyhat.

A szabadgyökeres palántákat CSAK kora tavasszal és késő ősszel lehet telepíteni (február vége-március-április eleje és október-november)!

Mire jó a levendula?

Nyugalmat ad, egyben felfrissít, harmóniát teremt! A levendula a legsokoldalúbban használható gyógynövény. Frissen csokorba rendezve díszbe a lakásnak, a rovarokat riasztja. Köthetjük koszorúba, mint ahogy gyermekkorunkban a gyermekláncfű virágából tettük, de készíthetünk belőle egyszerű, fűzés nélküli buzogányt is. A szárított, aprított levendula az álompárnák alapja, díszes párnácskák töltőanyaga, nyugtató teakeverékek alkotóeleme.

A levendulaolaj felhasználásának csak a képzeletünk szab határt!

- Fürdővízbe, párologtatóba, kispárnára csepegtetve feszültségoldó, nyugtató hatású.
- Halántékra kenve enyhíti a fejfájást, a javítja a kedélyállapotot, segíti az elalvást.
- Apró égési sérülések esetén, hűtés után csökkenti a fájdalmat, regenerál.
- Megfázáskor a mellkast megkenve tisztítja a légutakat, csökkenti a fertőzést.
- A rovarcsípést csillapítja, segíti a sebek gyógyulását.
- Masszírozások alkalmával a fáradtságot, izomfájdalmakat csökkenti.

A levendula vízgőz-desztillációja során keletkező értékes **levendulavízben** a minimális olajtartalom mellett, a növény gyógyhatású anyagai is megtalálhatók.

- A levendulavíz kiváló tonizáló hatású arctisztító, hidratáló, használata után könnyebben szívódnak fel a felvitt krémek.
- Szobaillatosítóként légfrissítésre, öblítő helyett tiszta vízhez adagolva remek.
- Hűsít és regenerál túlzásba vitt napozás után.

Egy ideje a magyar konyhában is megjelent a levendula. E célra vegyszermentes helyen szedjük és használatakor a mértékletesség elvét kövessük.

Íme, a **Levendulás szilvalekvár** receptje, amely finom eperből és sárga -, vagy őszibarackból is. Hozzávalók: 1 kg gyümölcs, 60 dkg kristálycukor, 1 marék szárított levendulavirág, fél citrom felkarikázva 2 teáskanál citromsav.

A levendulavirágot és a cukrot a befőzés előtt 3 héttel egy dobozban összekeverjük, néha összerázzuk, a lekvárfőzés előtt átszitáljuk apró lyukú szitán. Felfőzzük a gyümölcsöt és forráskor hozzákeverjük a levendulás cukrot, a citromkarikákat, a citromsavat, majd újra forraljuk! Tisztára mosott üvegekbe töltjük és az üvegeket száraz dunsztba tesszük néhány napra! Saját tervezésű levendulás címkével kitűnő ajándék!